

https://doi.org/10.31516/2410-5325.064.15

УДК 008 (477)

С. А. Куцак, асистент кафедри івент-менеджменту та індустрії дозвілля, Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ

star-light@i.ua

https://orcid.org/0000-0001-7662-0335

ПОЛІТИЧНІ СВЯТА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ: ВИТОКИ, ОСОБЛИВОСТІ, ТЕНДЕНЦІЇ

Виявлено особливості сучасних українських політичних свят, їх культурний статус, здійснено їх систематизацію та типологізацію, виокремлено специфіку кожної з груп та визначено можливість посилення їх консолідуючого спільноту потенціалу. Зроблено висновки, що політичні свята України можна поділити на «традиційні», що дісталися в спадщину від радянського минулого; введені з моменту відновлення української державності до Революції Гідності; новітні, запроваджені з 2014 року. Серед них майже всі «прописані в правовому полі країни» — запроваджені нормативними актами різного джерела. Інший поділ свят на групи травматичного та триумфального рядів демонструє переважання свят, пов'язаних з історичними травмами. Спрогнозовано врівноваження цих груп свят у перспективі.

Ключові слова: політичні свята, масові свята, обрядово-ритуальний складник, семантична архітектоніка, знаково-символічні коди.

С. А. Куцак, асистент кафедри івент-менеджмента и индустрии досуга Киевского национального университета культуры и искусств, г. Киев

ПОЛИТИЧЕСКИЕ ПРАЗДНИКИ СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЫ: ИСТОКИ, ОСОБЕННОСТИ, ТЕНДЕНЦИИ

Виявлені особливості сучасних українських політичних свят, їх культурний статус, здійснено їх систематизація та типологізація, виділена специфіка кожної з груп і определена можливість посилення їх консолідуючого спільноту потенціалу. Зроблено висновки, що політичні свята України можна розділити на «традиційні», доставшиєся в наслідство от советского прошлого; введені с момента восстановления украинской государственности до Революции Достоинства; новейшие, введенные с 2014 года. Среди них почти все «прописаны в правовом поле страны» — введены нормативными актами различного источника. Другое разделение праздников на группы травматического и триумфального рядов демонстрирует преобладание праздников, связанных с историческими травмами. Спрогнозировано уравнивание этих групп праздников в перспективе.

Ключевые слова: политические праздники, массовые праздники, обрядово-ритуальный компонент, семантическая архитектоника, знаково-символические коды.

S. A. Kutsak, teaching assistant of the Department of Management and Leisure Industry, Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv

POLITICAL HOLIDAYS OF MODERN UKRAINE: ORIGINS, FEATURES, TRENDS

The purpose of the article is to identify the sources, features of functioning and trends in the development of modern political holidays in Ukraine.

Research methodology consists of applying factual, comparative, analytical, and historical and logical methods. This approach makes it possible to identify the features of the functioning of Ukrainian political holidays, to carry out their typology, to highlight the specific features of each of the groups and to determine the possibility of enhancing their community consolidating potential.

Results. Over the years of independence, the country's holiday palette has undergone significant changes. It was concluded that the political holidays of Ukraine can be divided into 3 groups: «traditional», inherited from the totalitarian past; introduced since the restoration of Ukrainian statehood before the Revolution of Dignity; the latest, introduced since 2014. Among them, almost all are introduced or regulated by regulatory acts of various sources. However, their ritual component requires rooting and processing by specialists for conformity with the authentic sacred and aesthetic principles of Ukrainian culture. Another division of holidays into groups of traumatic and triumphal series demonstrates the predominance of holidays associated with historical trauma. It was predicted balancing of these groups of holidays in perspective.

The novelty of the work is to systematize the modern political holidays of Ukraine, identify their sources, place in public life and cultural status, as well as identify possible further trends in their development towards strengthening their consolidating potential due to being saturated with authentic Ukrainian ritual forms.

The practical significance. The research has important implications for studying the ceremonial and ritual components of political holidays in Ukraine, identifying the possibilities for their transformation in accordance with Ukrainian national traditions and strengthening the consolidating potential of political holidays.

Keywords: *political holidays, mass holidays, ritual component, semantic architectonics, sign and symbol codes.*

Постановка проблеми. Після Революції Гідності ствердження української незалежності, із застосуванням зокрема й інструментарію державної культурної політики, набуло посилення в контексті декомунізації. У її межах здійснюється перекодування семантичної архітекtonіки України, наповнення українського смислового поля знаково-символічними кодами, відповідними українським традиціям. Зазнала широких змін не лише топоніміка українського простору, істотного посилення набув і процес трансформації «часової структури суспільного життя» — святкового календаря України.

Останні 5 років святкова палітра країни збагатилася на нові політичні свята, що свідчить про усвідомлення значущості культурного,

символічного складника в процесах суспільної консолідації. Очевидним є усвідомлення важливості інструментальної ролі масових свят і політики історичної пам'яті в цілому для розбудови ціннісних і духовно-ментальних підвалин європейського цивілізаційного вибору та національного самоусвідомлення суспільства.

Запровадження нових свят чималою мірою не забезпечене їх належним ритуально-сакральним наповненням, подеколи пов'язане з вимушеними політичними компромісами, які спричиняють певні «перекоси» й «дублювання» у святковому календарі. Таким чином, ситуація із запровадженими де-юре державними політичними святами потребує ретельного аналізу потенціалу чинних на сьогодні свят у контексті державо- й націєтворення, встановлення міри їх формальної або реальної святковості та аналізу можливостей їх укорінення в суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні дослідженню святкової культури України присвячено доволі великий масив наукових праць. Здебільшого увагу приділено народним святам, — як з позицій їх фактографічного опису (Т. І. Гаєвська, Л. М. Горошко, М. К. Дмитренко, О. В. Курочкін, І. Р. Пахолок, В. Т. Скуратівський, О. Ю. Чебанюк та ін.), так і з точки зору виявлення їх культурно-історичних підвалин, семантичної основи й знаково-символічних кодів (З. О. Босиқ, Е. Є. Гаврилюк, С. К. Лашченко, Н. А. Лисюк, О. В. Ліманська, М. І. Чумарна тощо). Історичні трансформації масових свят українців, їх місце, роль та форми в сучасну добу досліджуються й у роботах К. А. Гайдукевич, Л. М. Лазурко, Л. В. Малоокої та ін.

Разом з тим політичні свята становлять здебільшого предмет опису в публіцистиці. Серед науковців, об'єктом дослідження яких вони є, можна назвати В. М. Пахолка, Н. Ю. Ротар, Н. І. Чернишевич, Л. В. Чупрія. Ці автори зосереджуються на використанні потенціалу державних свят у формуванні історичної пам'яті українців. Водночас дослідження сучасних українських політичних свят як «комплексів відносно стабільних і стійких у часі, постійно відтворюваних дискурсивних практик і політичних взаємодій, що відбуваються навколо символічної події або дати та є одним з механізмів конструювання політичної ідентичності» (Ротар, 2013, с. 86–87) не набули поширення, відповідного актуальності й важливості цієї проблематики.

Метою цієї роботи є виявлення витоків, особливостей функціонування й тенденцій розвитку сучасних політичних свят в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні в Україні існує 15 виразно політичних свят, що відбуваються навколо символічної події або дати, — як встановлених нормативними актами (Конституцією

України, постановами Верховної Ради України та указами Президента України), так і не визнаних у ранзі свята в законодавчому полі, однак таких, традиція святкування яких уже має свою історію і активно підтримується діями керівництва держави.

Навіть побіжний огляд політичних свят демонструє їхній відмінний ступінь укоріненості в житті соціуму, різницю в їхньому суспільному сприйнятті та наповненості обрядово-ритуальними формами. Відтак доцільно надати огляд політичних свят України, групуючи їх на «традиційні», що дісталися в спадщину від тоталітарного минулого та зазнали деякої цілеспрямованої трансформації; введені з моменту відновлення української державності до Революції Гідності; та новітні, запроваджені з 2014 року. До останніх ми відноситимемо й ті, святкування яких було відновлене в останні роки.

З політичних свят, що дісталися нам від УРСР, залишилося 2 (не рахуючи 8 березня, яке ще за радянських часів втратило свої політичні конотації і сьогодні сприймається саме як Міжнародний жіночий день). Це — 1 та 9 травня. Слід зазначити, що навколо цих свят багато років точаться дискусії, гостроту яких спричинено й тим, що свята мають статус офіційних вихідних днів, а отже відмова від звичних вихідних може бути негативно сприйнята значною частиною суспільства. Тому подальше їх існування є, по-перше, наслідком суспільно-політичного компромісу, а по-друге, за роки незалежності України й особливо останнім часом обидва були істотно «перекодовані» й наповнені новими змістами й ціннісними сенсами завдяки застосуванню як нормативних змін, так і через поступову трансформацію святкової символіки.

Як відомо, до 2017 р. День міжнародної солідарності — свято, пов'язане з боротьбою робітників за свої права й свободи, донедавна відзначався не лише 1, а й 2 травня, причому ці дні були вихідними. Нині у більшості країн Європи, навіть постсоціалістичних, Міжнародний день солідарності трудящих перетворився на карнавальні святкові дійства. Однак в Україні його політичний зміст практично знівельовався, водночас обрядово-ритуальні складники не набули карнавального характеру. За словами співробітника Українського інституту національної пам'яті Л. Бондарук, 1–2 травня більшістю населення сприймається як два додаткових вихідних (Конкурент, 2017). Щоправда, деякі науковці виявляють значно глибше історико-культурне коріння першотравневого свята, пов'язуючи його і з язичницькими традиціями (Чернишевич, 2017), збереженими в часи Стародавніх Греції та Риму й у середньовічних європейських країнах (Шакула, 2012), і з власне українськими традиціями святкування весни, започаткованими у XVII ст. (Макаров, 2002). Однак, зважаючи на можливі ризики соціального несприйнят-

тя скасування вихідного дня, Верховна Рада України зробила перший крок до його юридичного нівелювання, ухваливши 06.11.2017 р. Закон України, яким було скасовано лише вихідний 2 травня. На сьогодні 1 травня, залишаючись офіційно святковим і вихідним днем, практично не відзначається.

Іншим шляхом паліативне розв'язання отримала проблема 9 травня. День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні з 2016 р. замінив радянське свято «День Перемоги», яке святкували в СРСР. Однак такі зміни більше зорієнтовані на майбутнє і лише закладають для нього певні культурно-світоглядні підвалини. На сьогодні відчутних зрушень у сприйнятті і святкуванні цього дня не відбулося. Саме тому святкування і 9-го, і навіть 8-го травня розглядається нами в групі традиційних свят. День Перемоги встановлений Законом України, ухваленим ВР України в рамках пакету законів про декомунізацію 09.04.2015 р. Нормативно також визначено і форми увічнення перемоги над нацизмом та пов'язані з ними ритуали, зокрема: встановлення почесної варти біля Вічного вогню, покладання вінків до пам'ятників і меморіалів, присвячених вшануванню пам'яті жертв війни.

24.03.2015 р., указом Президента України № 169/2015 для вшанування пам'яті жертв цієї ж війни встановлено ще один день — 8 травня, яке в усьому світі святкується як день перемоги над нацизмом. До Дня пам'яті і примирення приурочені церемонії, що мало відрізняються від церемоній 9 травня У цей день рівно о 23:01 відбувається акція «Перша хвилина миру», у навчальних закладах проводяться просвітницькі заходи (УНІАН, 2018). «Подвоєння» святкового дня за тотожної його ритуальної наповненості дозволило поступово здійснювати пересування ритуально-святкового навантаження на день, відповідний світовій і європейській традиції — 8 травня. Перезавантаження символіки, смислових маркерів дозволяє осучаснити і європеїзувати свято, надавши національного змісту й забарвлення, та позбавити його тоталітарних конотацій і з дня протистояння двох ідеологій, яким досі було 9 травня, перетворити на чинник суспільної консолідації. Видається, такий поступовий перехід від однієї дати до іншої дозволить у недалекому майбутньому відмовитися від фактичного подвоєння свята і його потенційно конфліктної дати — 9 травня.

До свят другої групи, запровадженої в період 1991–2013 рр., належать 8, з яких 2 — вихідні (День Конституції та День Незалежності).

29 січня українці вшановують пам'ять героїв битви під Крутами. В українську історію бій під Крутами увійшов як символ патріотизму і жертвності в боротьбі за незалежність України. Офіційно День пам'яті героїв Крут відзначають після 15.01.2007 р., коли Президент України

підписав Указ № 15/2007. Хоч в указі цей день не оголошено святковим, однак для нього вже притаманні певні усталені ритуальні дії: покладання квітів до Пам'ятного Хреста Героям Крут у Києві та поминальні літургії. Проводяться також міські уроки мужності, учасниками яких є дитячі команди, вечори-реквієми, тематичні виставки. В інших містах відбуваються й інші заходи: у Львові проходить урочиста свічкова хода, в деяких містах — хода смолоскипна, у Тернополі — акція «Доба», під час якої молоді люди проводять 24 години без їжі в камерах колишнього слідчого ізолятора КДБ (*Zic.ua*, 2017).

У третю неділю травня відзначається День пам'яті жертв політичних репресій, встановлений указом Президента України № 1310/98 від 26.11.1998 р. Згідно з цим указом він припадав на четверту суботу листопада й називався «День пам'яті жертв голодомору та політичних репресій». Указом № 431/2007 від 21.05.2007 р. дні пам'яті жертв голодоморів та пам'яті політичних репресій розведено в часі: у четверту суботу листопада відзначається лише День пам'яті жертв голодоморів. У цей день вищі особи держави покладають квіти до національного меморіального заповідника «Биківнянські могили». Покладання квітів до пам'ятних знаків відбувається також по всій країні й за кордоном, відбуваються жалобні віче і церемонії, тематичні інформаційно-освітні, виставкові заходи. На будинках органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств та організацій приспускають Державний Прапор.

День скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні встановлено 17.11.2000 р. на вшанування жертв німецько-радянської війни (22.06.1941 — 09.05.1945) указом Президента України № 1245/2000. 20.05.2011 р. Верховна Рада своєю постановою запровадила всеукраїнську хвилину мовчання у цей день та приспущення державного прапору України із чорними стрічками. Має також бути забезпечено обмеження трансляції розважальних програм радіо і телебачення, а також о 10.00 перериватися трансляція передач. Інші заходи, що відбуваються в цей день, фактично дублюють заходи 8–9 травня.

З 1996 р. 28 червня в Україні святкується День Конституції України — єдине свято, встановлене як вихідний день самою Конституцією (ст. 61). Урочиста частина святкування відбувається біля пам'ятника гетьману Пилипу Орлику, а по всій країні проводяться офіційні урочисті, святково-мистецькі, спортивні та розважальні заходи, святкові ярмарки й фестивалі етно-музики. Для дітей влаштовуються атракціонні й майстер-класи (*УНІАН*, 2018).

День Державного Прапора України, запроваджений указом Президента України № 987/2004 від 23.08.2004 р., відзначається 23 серпня.

На честь свята відбувається здійснення комплексу урочистих заходів, зокрема проведення щороку о 9 годині ранку офіційної церемонії підняття Державного Прапора України в усіх населених пунктах України. Звичайні громадяни України, установи та організації вивішують Державний Прапор. Відбуваються виставки українських прапорів. Так, на виставці 2015 р. у Києві було представлено понад 60 експонатів. Міста і громади змагаються за встановлення своєрідних рекордів — на розгортання найбільшого або найнезвичайнішого прапору. У деяких містах проводиться урочиста хода (Ужгород, Дніпро, Чернівці), конкурси (наприклад, у Луцьку — конкурс малюнка на асфальті, флешмоби козацького бойового мистецтва та майстер-клас із бойового гопака), парад вишиванок (у Сумах, Одесі), віночків (у Херсоні). Урочисті церемонії проходять і в предстанцтвах України за кордоном та серед української діаспори (Укрінформ, 2019).

24 серпня — День Незалежності України відзначається з 1992 р. на честь ухвалення Верховною Радою УРСР Акта проголошення незалежності України (введений постановою ВР від 20.02.992 р.). Основні святкування на державному рівні проходять у Києві. Перші особи держави покладають квіти до пам'ятників видатним українцям (до пам'ятників Володимиру Великому, Б. Хмельницькому, М. Грушевському і Т. Шевченку) та беруть участь у молитві за Україну, що відбувається за участі представників усіх конфесій. Проводяться й військові паради або виставки української військової техніки (у 2017 р.) та спортивно-розважальні змагання, ярмарок солодощів і виробів українського мистецтва (Дніпро), виставки квітів (Київ), фестиваль національних кухонь (Донецьк), урочиста хода в національних костюмах, (Івано-Франківськ, Львів, Луцьк, Одеса), виставка-продаж вишиванок (Суми), музичний конкурс українських пісень (Одеса). У багатьох містах України ввечері відбувається святковий феєрверк. У Львові свято триває кілька днів, при тому з 2008 р. скульптури давньогрецьких богів, що увінчують фонтани площі Ринок, вбирають у вишиванки. Святкують цей день і за кордоном (*Chicago Ukr Days*, 2009).

28 жовтня відзначається День визволення України від фашистських загарбників, встановлений указом Президента України № 836/2009 від 20.10.2009 р. Навколо цього свята істотних традицій не виникло.

На четверту субота листопада припадає День пам'яті жертв голодоморів, про який згадано раніше. У цей день прийнято у кожній оселі запалювати свічки, виставлені на підвіконня. Країною проходять скорботні урочистості.

Нарешті третя група — свята, що виникли або відновлені впродовж останніх 5 років (після перемоги Революції Гідності). Наведемо їх перелік.

22 січня в день проголошення Акту Злуки Української Народної Республіки й Західноукраїнської Народної Республіки, що відбулося 1919 р., відзначають День Соборності України. У цей же день 1918 р. Українська Центральна Рада Четвертим універсалом проголосила незалежність Української Народної Республіки. Перше офіційне відзначення цього свята на державному рівні відбулося 22.01.1939 р. у столиці Карпатської України Хусті. 22.01.1990 р. в Україні відбулася одна з найбільших в Європі масових акцій — «живий ланцюг» як символ єдності земель України. Понад мільйон людей, узявшись за руки, створили тоді безперервний ланцюг від Києва до Львова, Івано-Франківська, Тернополя, Житомира та Рівного. День Соборності встановлений як державне свято указом Президента України № 42/99 від 21.01.1999 р. Указом Президента В. Януковича № 1209/2011 від 30.12.2011 р. свято було скасоване разом із Днем Свободи. Натомість встановлене нове — День Соборності та Свободи України, що також відзначалося 22 січня. Указом Президента України П. Порошенка № 871/2014 від 13.11.2014 р. святкування Дня Соборності відновлене. З 2000 рр. у Києві влаштовують живий ланцюг між правим та лівим берегами Києва, символізуючи об'єднання Сходу та Заходу України. Ланцюг, який утворюють люди в усіх містах України, є потужним маркером та ритуалом цього свята, що не запроваджений владою, а виник стихійно й перетворився на традицію, яка через свою емоційну насиченість і наочність, участь величезної кількості з'єднаних людей поступово набула сакрального характеру.

20 лютого — День Героїв Небесної Сотні, день вшанування пам'яті загиблих учасників «Революції гідності», встановлений указом Президента України № 69/2015 від 11.02.2015 р., яким передбачено і комплекс заходів, однак лише одна обов'язкова ритуальна дія — покладання квітів до пам'ятників та пам'ятних знаків Героям Небесної Сотні. На сьогодні відзначення цієї дати включає в себе: виступ президента, всеукраїнську хвилину мовчання, виконання пісні «Плине кача», що звучала під час прощання із загиблими зі сцени Майдану 21.02.2014 р., скорботну ходу місцями розстрілів учасників Майдану, покладання лампадок і квітів, молебень у храмах. У навчальних закладах до Дня Героїв Небесної сотні перший урок розпочинається виконанням Державного Гімну та хвилиною мовчання, за якими слідує патріотичні години. Упродовж дня в містах України проходять арт-ініціативи, відбуваються скорботні й патріотичні концерти, фотодокументальні й книжкові виставки, у культурних закладах — вечори спогадів.

Указом Президента України № 806/2014 від 14.10.2014 р. встановлене нове державне свято — День захисника України. А 25.03.2015 р. Законом України цей день оголошено вихідним. Голова Українського

інституту національної пам'яті В. В'ятрович мотивував вибір дати історичною традицією вшанування українського війська на Покрову Пресвятої Богородиці (*Zaxid.net*, 2014). Також 14 жовтня традиційно відзначається день створення Української повстанської армії. Таким чином, свято захисника набуває історичного сенсу, об'єднуючи усіх борців за Україну та надаючи їм святе покровительство.

На честь початку Помаранчевої революції (2004) та Революції Гідності (2013) указом Президента України № 339/2018 від 24.10.2018 р. встановлено День Гідності та Свободи 21 листопада. У 2005–2011 рр. це свято відзначалося 22 листопада на честь Помаранчевої революції і було скасоване указом Президента В. Януковича. У цей день відбуваються заходи з ушанування загиблих на Майдані, аналогічні тим, що проходять 20 лютого в День Героїв Небесної Сотні.

З наведеного огляду політичних свят України випливає, що більша їх частина побудовані навколо «історичних травм» — трагічних подій в історії України. Це радше дні скорботи, а не свята в позитивному розумінні цього слова. Меншість претендують на статус «позитивного свята», вибудованого навколо «тріумфу» («травма і «тріумф» — термінологія, широко вживана представниками так званих меморіальних досліджень або досліджень історичної пам'яті). Однак усі вони, за винятком першотравневого, яке втратило свій святковий зміст і форму та немає закріплення окремим нормативним актом України, запроваджені в добу незалежності. Прикметно, що вельми трансформований День Перемоги також на сьогодні закріплений українським нормативним актом від 2015 р. Усі свята, окрім Дня Конституції, встановленого самою Конституцією, та Дня Незалежності, встановленого постановою ВР, запроваджуються указами глави держави. Правом встановлення вихідного у святковий день володіє законодавчий орган — Верховна Рада України. З цих позицій непоодинокі твердження про «незбалансованість державних свят» (Пахолок, 2018, с. 418), їх «нормативний хаос» і поєднання успадкованих від радянської доби з запровадженими після отримання незалежності, що «не сприяє конструюванню національної ідентичності Українського народу» (*Конкурент*, 2017), не виглядають коректними.

Водночас, актуалізація історичної пам'яті, її тріумфально-героїчних і травматично-трагічних аспектів з допомогою періодично повторюваних спеціальних святкових ритуалів, що під час масових свят відтворюють спільне сакральне минуле, є потужним чинником колективної ідентичності й соціальної консолідації. Як доводить один з найповажніших фахівців з меморіальних досліджень О. Г. Васильєв, регулярне ритуальне відтворення подій, що конституують спільне походження групи, є найбільш важливим способом підтримки її єдності (Васильєв,

2009, с. 56–57). Загалом же сучасні меморіальні дослідження демонструють, що «тематика місця історичної пам'яті та історичної травми» в націтворчих процесах «сьогодні перейшла на прикладний рівень досліджень форм, способів і методів її цілеспрямованого використання як інструменту національної консолідації» (Метельова & Солошенко, 2018, с. 35–36). Отож запровадження нових політичних свят, у яких актуалізуються спільний українському суспільству історичний досвід, є цілком затребуваним не лише з культурного, а й з політичного та націтворчого поглядів.

Інша річ, що обрядово-ритуальний інструментарій, якщо він не вникає стихійно, як ініціатива «знизу» (як от «живий ланцюг» у святкуванні Дня Соборності), а пропонується «згори», від владних інституцій, страждає на збідненість образів і форм, дублюється в різних святах. Як можна побачити, і форми, і зміст заходів з відзначення 8, 9 травня та 22 червня майже не відрізняються і спрямовані на вшанування пам'яті жертв однієї й тієї самої травматичної події — Другої світової війни. Більше того, практично позбавлене ритуальності, здебільшого ігнороване на національному рівні й відтак номінальне свято визволення України від фашистських загарбників 28 жовтня теж присвячене Другій світової війни. Таке «чотирикратне» пригадування події не є виправданим з багатьох позицій: ані з міфо-ритуального та антропокультурного погляду (з погляду соціального статусу й ролі свята як інструменту «підтримки світу в належному стані»), ні з соціопсихологічного (як інструменту соціального катарсису та інтеграції суспільства), ні з художньо-естетичного та рекреаційного. «Розтягування» тотожних ритуалів по різних часових відтинках, їх повтор призводить до ослаблення їх психоемоційного складника та зниження значущості травматичного свята. Не виключено, що політично зумовлене «розмноження» одного свята уможливить у подальшому плавний перехід від радянських до європейських традицій та відповідного змістовно-ціннісного їх наповнення. Тому сприяє й здійснене в останні роки вилучення тоталітарного та запровадження національного символічного складника у святковій обрядовості держави.

Слід також відзначити й те, що ритуальне наповнення свят практично повторюються не лише у святах, вибудованих навколо Другої світової війни, а й в усіх святах травматичного ряду. Страждає на одноманітність заходів загальнодержавного рівня і ритуальність свят тріумфального ряду, яка, проте, на регіональному рівні демонструє яскраву різноманітність. Форми й зміст заходів, що відрізняються одне від одного в різних містах України (як от на День Прапора, День Незалежності), є власне масовими і, наближуючи свято до пересічної людини, втягуючи її у своє коло, безперечно краще виконують консолідуючу функцію.

Якщо судити за кількісними критеріями, то наразі очевидним є переважання травматичних свят над триумфальними. Можливо зі зникненням дублювання свят, присвячених Другій світовій війні, буде досягнуто кількісної рівноваги двох груп свят.

Висновки. 1. Сучасні політичні свята України можна поділити на 3 групи: «традиційні», що дісталися в спадщину від тоталітарного минулого та зазнали певної трансформації; введені з моменту відновлення української державності до Революції Гідності; новітні, запроваджені з 2014 р. Водночас поділ можна здійснювати й за критерієм характеру історичної події – травматичної чи триумфальної, навколо якої розгортається свято і його обрядово-ритуальна наповненість. В Україні на сьогодні свята травматичного ряду переважають над святами триумфального ряду. Однак подальша прогнозована, політично зумовлена й законодавчо забезпечувана трансформація свят має тенденцію до врівноваження цих рядів.

2. Серед існуючих на сьогодні політичних свят України, що відбуваються навколо символічної події або дати майже всі запроваджені або унормовані нормативними актами (Конституцією України, постановами Верховної Ради України та указами Президента України). Лише одне свято, що було успадковане від тоталітарного минулого – 1 травня практично не зазнало визначених законодавством змін (окрім скасування додаткового вихідного дня 2 травня), однак при тому втратило будь-яке ритуальне й смислове насичення і фактично припинило бути святом. Інше успадковане свято – День перемоги – 9 травня складно, але доволі успішно реформується, зокрема й через законодавчі новації.

3. Решта свят, як відроджених, що мають глибокі історичні корені, так і тих, підстави для яких виникли вже за часів Незалежної України, потребують укорінення їхньої обрядово-ритуальної складової, яка, власне, й забезпечує святу його статус і належне місце в суспільному житті, опрацювання фахівцями-культурологами, етнографами, істориками, мистецтвознавцями стосовно відповідності автентичним сакральностісним та естетичним засадам української культури.

Перспективи подальших досліджень полягають у дослідженні обрядово-ритуальних складників політичних свят України, виявленні можливостей їх трансформації стосовно відповідності українським національним традиціям та посилення консолідуючого потенціалу політичних свят.

Список посилань

Васильев, А. Г. (2009). Мемориализация и забвение как механизмы производства культурного единства и разнообразия. *Фундаментальные проблемы культурологии* (Т. 6). Москва: Новый хронограф. 56–57.

- День захисника України має відзначатися 14 жовтня, — Інститут національної пам'яті. *Zaxid.net*. Відновлено з https://zaxid.net/den_zahisnika_ukrayini_maye_vidznachatisya_14_zhovtnya__institut_natsionalnoyi_pamyati_n1325302
- День Конституції України 2018: історія та святкування «дня народження» українського основного закону. *УНІАН*. Відновлено з <https://www.unian.ua/society/10168019-den-konstituciji-ukrajini-2018-istoriya-ta-svyatкування-dnya-narodzhennya-ukrajinskogo-osnovnogo-zakonu.html>
- День Перемоги 9 травня: як відзначається, історія і традиції свята в Україні та світі. *УНІАН*. Відновлено з <https://www.unian.ua/society/10107803-den-peremogi-9-travnja-yak-vidznachayetsya-istoriya-i-tradiciji-svyata-v-ukrajini-ta-sviti.html>
- Макаров, А. Н. (2002). *Малая энциклопедия киевской старины*. Киев: Довіра.
- Метельова, Т.О. & Солощенко, В.В. (2018). Теоретичні та методологічні засади політики пам'яті у світовому контексті: історія і сучасність. *Проблеми всесвітньої історії*, (6), 25–42.
- Пахолок, В.М. (2018). Державні свята як чинник формування політичної культури та гуманітарної безпеки держави. *Гілея*, 131, 414–418.
- 1 травня в Україні: свято чи додатковий вихідний. *Конкурент*. Відновлено з <https://konkurent.in.ua/publication/14127/1-travnja-v-ukrayini-svyato-chi-dodatkovij-vihidnij/>
- Ротар, Н. Ю. (2013). Роль нових політичних свят у формуванні політичних ідентичностей: буковинський вимір. *Наукові записки*, 3, 85–109.
- Тернопільська молодь, вшановуючи Героїв Крут, провела добу у колишньому СІЗО КДБ. *Zic.ua*. Відновлено з https://zik.ua/news/2018/01/29/ternopilaska_molod_vshanovuyuchy_geroiv_krut_provela_dobu_u_kolyshnomu_sizo_1253901
- Чернишевич, Н.І. (2017). Мистецтво в міждисциплінарних дослідженнях. *Політичні науки*, 192–201.
- Шакула С. В. Свята українського народу на початку ХХІ століття: історія походження та значення в духовному житті. *Мислене древо*. Відновлено з <https://www.myslencedrevo.com.ua/uk/Sci/HistCulture/Holidays.html>
- Як відзначають День Державного Прапора України. *Укрінформ*. Відновлено з <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2291465-predstavniki-ukraini-u-minsku-vidznacili-den-ukrainskogo-prapora.html>
- Chicago Ukr Days. *Ютуб*. Відновлено з <https://www.youtube.com/watch?v=InrzsePVEXs>

References

- Vasilyev A. G. (2009). Memorialization and oblivion as the mechanisms of production of cultural unity and diversity. *Fundamental problems of cultural studies* (Vol. 6). Moscow: Novyy khronograf, 56–57. [In Russian].
- The Day of Defender of Ukraine should be celebrated on October 14, — Institute of National Remembrance. (2014). *Zaxid.net*. Retrieved from https://zaxid.net/den_zahisnika_ukrayini_maye_vidznachatisya_14_zhovtnya__institut_natsionalnoyi_pamyati_n1325302. [In Ukrainian].

- Constitution Day of Ukraine 2018: History and Celebration of the Birthday of the Ukrainian Basic Law (2018). *UNIAN*. Retrieved from <https://www.unian.ua/society/10168019-den-konstituciji-ukrajini-2018-istoriya-ta-svyatkuvannya-dnya-narodzhennya-ukrajinskogo-osnovnogo-zakonu.html>. [In Ukrainian].
- Victory Day May 9: As noted, the history and traditions of the holiday in Ukraine and in the world. (2018). *UNIAN*. Retrieved from <https://www.unian.ua/society/10107803-den-peremogi-9-travnya-yak-vidznachayetsya-istoriya-i-tradiciji-svyata-v-ukrajini-ta-sviti.html>. [In Ukrainian].
- Makarov A. N. (2002). *The Small Encyclopedia of Kiev Antiquities*. Kiev: Dovira. [In Russian].
- Metelyova T. O., Soloshenko V. V. (2018). Theoretical and methodological principles of memory policy in a global context: history and modernity. *Problems of world history*, 2 (6), 25–42. [In Ukrainian].
- Pakholok V. M. (2018). Public holidays as a factor in the formation of political culture and humanitarian security of the state. *Gilea*, 131, 414–418. [In Ukrainian].
- May 1 in Ukraine: holiday or extra weekend. (2017). *Konkurent*. Retrieved from <https://konkurent.in.ua/publication/14127/1-travnya-v-ukrayini-svyato-chi-dodatkovij-vihidnij/>. [In Ukrainian].
- Rotar, N.Yu. (2013). The role of new political holidays in the formation of political identities: the Bukovinian dimension. *Scientific notes*, 3, 85–109. [In Ukrainian].
- Ternopil youth, honored Heroes of Kruty, spent an hour in a former KGB prison. (2018). *Zik.ua* Retrieved from https://zik.ua/news/2018/01/29/ternopilska_molod_vshanovuyuchy_geroiv_krut_provела_dobu_u_kolyshnomu_sizo_1253901 [In Ukrainian].
- Chernyshevych, N.I. (2017). Art in interdisciplinary research. *Political sciences*, 192–201. [In Ukrainian].
- Shakula S.V. (2012). The holy Ukrainian people at the beginning of the 21st century: the history of origin and significance in spiritual life. *Myslennedrevo*. Retrieved from <https://www.myslennedrevo.com.ua/uk/Sci/HistCulture/Holidays.html> [In Ukrainian].
- As the Day of the State Flag of Ukraine marks. (2019). *Ukrinform*. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2291465-predstavniki-ukraini-u-minsku-vidznacili-den-ukrainskogo-prapora.html>. [In Ukrainian].
- Chicago Ukr Days. (2009). *YouTube*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=InrzsePVEsXs>. [In English].

Надійшла до редколегії 03.04.2019 р.